

Резултатите от последното преброяване на населението през 2001 г. потвърждават наличието на много съществен дисбаланс във всички образователни равнища на големите етнически общности.

Образователна структура на етническите групи към 1.03.2001 г. (НСИ)

Етническа група	Образователна степен				Общо
	Висше	Средно	Основно	Начално и по-ниско (вкл. неграмотни)	
Българи	16.1	41.8	25.7	16.3	100.0
Турци	1.8	18.2	42.1	37.9	100.0
Роми	0.2	4.6	32.2	63.0	100.0

Ако при българите дялът на висшистите е 16%, то в турската общност той е едва 2%, а в ромската клони към статистическата нула. Обратно е положението в другия край на образователната скала – 16% от българите над 7-годишна възраст са с начално или по-ниско образование (вкл. неграмотни), докато при турската общност този дял е два и половина пъти по-голям, а при ромската – четири пъти по-голям.

Наблюдаваната картина не е нещо ново за страната, до голяма степен тя е наследена от годините преди 1990-а. Практически почти същата образователна структура на трите етнически общности и същите разлики между тях регистрира и преброяването от 1992 г., т.е. в началото на периода на трансформации в обществените структури.

Значителна част от ромската общност у нас живее в обособени квартали. Именно в тях образователното равнище на населението е твърде ниско, поради което се получава споменатият вече дисбаланс. В по-големите ромски квартали из цялата страна са построени и отдавна функционират детски градини и различни по степен обособени училища само за ромски деца. По експертни данни около 70% от ромските деца посещават учебните заведения, специално построени за тях в рамките на тези квартали (Марушиакова и Попов, 2001:7). Именно в тези учебни заведения проблемите със задържането и отпадането на учениците в българската образователна система са най-сериозни, а учебно-възпитателната работа определено е с най-ниско качество. Тези училища са известни с нарицателното „цигански“ поради това, че се намират по ромските квартали и се посещават само от ромчета. Изключенията са предимно в по-малките градове, където до 5% от учениците са неромчета, които обикновено са изключени от своите училища или постъпват там, за да получат по-добри оценки в свидетелствата си за завършен 7-и или 8-и клас. Курсът на обучение в тези училища обикновено е до 4-и или по-често до 8-и клас, а в най-големите ромски квартали съществуват и такива с горна училищна степен. Кварталните ромски училища са общообразователни.

Няма случай или поне направен опит в страната за разкриване на профилирани гимназии или поне на такива паралелки за ромски деца в обособените за тях училища. Вместо това обичайна практика е учебната програма в тях да е ограничена и в по-горните класове (6-9-и клас) да се набляга повече на придобиване на професионални умения. Това на практика възпрепятства по-нататъшния достъп до качествено образование на тези деца, като ги насочва единствено и само към овладяване на някаква професия.

Педагозите в тези училища са подложени на постоянен стрес и голямо напрежение. Подигравателно и язвително ги определят като „ци-